

מצות השמיטה – חיזוק באמונה

פרשת בהר פותחת במצוה ייחודית – מצות השמיטה, כפי שכתוב: "כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה. שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר פרמך ואספת את תבואתה. ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה..." (כה, ב-ו).

מדוע הצטוו עם ישראל במצות שמיטה?

שתי שאלות נשאלות על מצוה זו: א. מה עומד מאחורי ציווי מצות השמיטה? ב. בפרשת בחוקותי, שגם אותה נקרא בשבת זו, כתוב: "ונתתי את עריכם חרבה וקשמותי את מקדשיכם... וקשמותי אני את הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה. ואתכם אזור בגוים... והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה. אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה" (כו, לא-לה). נשאלת השאלה, לאחר שגלו עם ישראל מהארץ, משום שלא שמרו שמיטה, מה יהיה יתרונם של הגויים שישבו בה במקום עם ישראל, הרי הם בודאי לא ישבתו לעולם מלעבוד את הקרקע? איך יתקיים "אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה"?

יסוד השמיטה – השרשת האמונה והבטחון בה'

כלי יקר מיישב את שתי הקושיות בתירוץ אחד. הוא מבאר שהטעם למצוה זו, להשריש את ישראל במידת האמונה והבטחון בה'. הקב"ה חשש שמא לאחר שייכנסו בני ישראל לארץ יעסקו בעבודת האדמה וכשיראו פירות (תרתי משמע) ישכחו את ה' ויחדלו מלבטוח בו. הם עלולים חלילה להגיע למחשבה של 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', כביכול הארץ שלהם והם הבעלים הבלעדיים עליה.

הנוהל הטבעי של אומות העולם, לזרוע את הקרקע במשך שנתיים ולהשבית אותה בשנה השלישית, כדי לשמור על כוחה. בפרשתנו הורה הקב"ה 'שש שנים תזרע שדך', והבטיח שהקרקע תוסיף בכוחה ולא תכחיש בשנים אלו. כן הבטיח על נס נוסף, "ונצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים" (כה, כא). בשנה הששית יוסיף לה כח, ובמקום כמות לשנה, תשלש התבואה את הכמות, ותספיק לשלוש שנים. יהיה זה נס גדול, בהשגחת הקב"ה.

יתירה מכך, הכלי יקר מבהיר שה' הידיעה במילה 'התבואה' מלמדת שגם בשנה הששית תיעשה אותה כמות תבואה שרגילה הארץ לעשות מידי שנה. הנס יתעצם, כשתספיק התבואה לשלוש שנים.

כל המופתים הללו יובילו להבנה וידיעה, כמו גם חיזוק באמונה, שהארץ שייכת להקב"ה. הכרה זו תעורר את האדם להאמין בהקב"ה ולפנות אליו בתפילה ובבקשה כל אימת שיזדקק לפרנסה או לישועה אחרת. הנהגה כזו מצינו בבני ישראל בהיותם במדבר, עת נשאו עיניהם אל הקב"ה בירידת המן מידי יום במשך כמעט ארבעים שנה. על כך מבוסס הציווי לשמור שמיטה, שלא יעבדו את האדמה במשך כל השנה השביעית, לא יזרעו ולא יקצרו, אלא יסמכו על הקב"ה שינהיגם בדרך נס.

הגלות מהארץ

משהבנו את יסוד השמיטה, שנועד להשריש בקרב עם ישראל את הצורך להאמין ולבטוח בהקב"ה, נבין את הקשר בין הגלות לבין אי שמירת השמיטה.

עם ישראל גלה מארצו כשלא שמר כראוי את שביתת הארץ, מצד חסרון האמונה שהיתה בהם. כלי יקר מבאר שהם לא האמינו בה' ולא בטחו בישועתו, שיעשה להם נס שתספיק התבואה לשלוש שנים. כתוצאה מכך הארץ עצמה הקפידה מאד, משום רצונה שתגלגל באמצעותה זכות זו, חיזוק האמונה בה'. על פי המצב האידיאלי על כולם לחוש מעין 'אריסים' בקרקע, ולא אדוני האדמה, אלא הקב"ה בעל השדה. ביטול השמיטות יצר אצלם תחושת אדנות, כביכול הבעלים בארץ, ועל כך הקפידה הארץ, כפי שכתוב 'אז תרצה הארץ את שבתותיה'.

בניגוד לעם ישראל, על הנהגת הגויים לא היתה הקפדה, שנהגו בה מנהג טבעי, ללא השבתה משום שממילא כל הנהגתם מתנהלת על פי הטבע ואין בהם אמונה.

office@shaalti.co.il – **לתגובות**

להזמנת ההרצאה 'שבת חלום', בנייד – 052-9453811

הכותב: הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר סדרת הספרים 'תורתך שאלתי' על התורה, רב המכר 'כי ישאלך' – על הגדה של פסח, 'מה שאלתך' – על מגילת אסתר.